

**Տ. ՄՈՒՇԵՂ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԲԱԲԱՅԱՆԻ ՔԱՐՈՋԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ
Ս. ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՃՐԱԳԱԼՈՒՅՑԻՆ
ՄԱՏՈՒՑՎԱԾ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ**

(26 մարտի, 2016 թ.)

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

*«Մեծ եւս քան զայս սէր ո՛չ ոք ունիցի,
եթէ զանձն իւր դիցէ ի վերայ բարեկամաց իւրոց»
(Յովհ. ԺԵ. 13-14):*

Սիրելի՛ հավատացյալներ,

Գարնանային այս խաղաղ երեկո վերստին ուրախ ենք, ցնծուն եւ զվարթ է ամենքիս հոգին, քանզի մեկ անգամ եւս վստահացանք, որ Աստված, Ով Իր կյանքը տվեց մեզ համար, անսահման սիրում է մեզ, քանզի «սավելի մեծ սեր ոչ ոք չունի, քան այն, որ մեկն իր կյանքը տա իր բարեկամների համար» (Հովհ. ԺԵ. 13):

Մայրամուտի շառագույնից գեղեցկացած այս օրը կրկին սփռփանք եւ ամոքում է բերում յուրաքանչյուրիս հոգուն, քանզի մեր հավատքի կիզակետ ճշմարտության ավետիսը, հավիտենականության ձգտող մարդու հույսը նորոգող երգակցութիւնն է թեւածում ամենուր, թե՛ «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց, Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց, Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»:

Մինչդեռ երեկ էր, երբ ամենքս ծնրադիր, աղոթական մտահայուցութեամբ վերապրում էինք աշխարհացունց դեպքերն Ավագ շաբաթվա:

Երեկ էր, երբ առաքյալների նման գլխահակ տուն էինք դառնում Գողգոթայից՝ դեռ լիովին չսթափված եւ չզիտակցած, թե ինչու եղավ այդ ամենը:

Երեկ էր, որ Նա կյանքը տվեց մեզ համար՝ մահը ճաշակելով:

Սիրելիներ՛, Քրիստոսի մահը պատմական իրադարձություն է, իսկ հարությունը, թեեւ «պատմական մի փաստ», բայց միեւնույն ժամանակ՝ «խորհուրդ»։ Դյուերին չէ Ս. Հարությունն ընդունել եւ հասկանալ ամենօրյա փորձառությունը... Կյանք հարությունից հետո^o։ Մեզանից ոչ ոք չի տեսել, չի եղել, չի վայելել։ Լսել ենք միայն, հավատացել խոստմանը եւ գիտակցաբար խոստովանել։ Կարիք չկա այն ապացուցելու, քանի որ կան հարության ականատեսներ, իսկ ոմն էլ, թերահավատությունը փառատելու համար, շոշափել էր Նրան։ Բացառիկությամբ եւ յուրօրինակությամբ, ժամանակային ու տարածական առումով սահմանելի մի իրադարձություն լինելով՝ Քրիստոսի հարությունը անդրանցնում եւ վեր է մնում պատմությունից։ «Ձէ աստ, այլ յարեալ» (Ղուկ. ԻԴ. 5)՝ հրեշտակաբարբառ ավետիսից է ծնվում Եկեղեցին եւ այս ճշմարտությունն է ի լուր աշխարհի քարոզում։

Այսօր անթխտելի է, որ եթե Քրիստոս հարություն չառներ, քրիստոնեությունը ծնված չէր լինի։

Եթե Հիսուս հարություն առած չլիներ, այսօր թերեւս պիտի հիշվեին կամ մեջբերվեին միայն Նրա որոշ խոսքերը։

Եւ եթե Քրիստոս հարություն չառներ, կլիներ անարդարացիորեն մահվան դատապարտված եւ սպանված միլիոնավորներից մեկը։

Մեր հավատամբը մասնավորապես չեչտում է, որ այդ մահը եղել է «մեզ համար»՝ «վասն մերոյ փրկութեան»։ Ամեն անգամ այս խոսքերն արտաբերելիս կարող ենք «զմտաւ ածել», իսկ ինչպիսի^oն էր փրկագործական այս ավարտի մասին ընկալումը։

Մարդեղությունից մինչեւ հարություն Քրիստոսի երկրային կյանքը, ուսուցումները, քարոզները, յուրաքանչյուր գործողություն փրկաբանական արժեք ուներ։ Մարդեղությունը հիմնական պահն է, որից բխում է Քրիստոսի կյանքի ողջ իմաստը. սուրբ չարչարանքները, մահը եւ Սուրբ Հարությունը գազաթնակետն են Նրա փրկարար առաքելության։ Քրիստոսի մահը դեպքերի ոչ ցանկալի զարգացման հետեւանք չէր։ Նա գիտեր ինչուն եւ ինչպեսը. «Ոչ ոք չի վերցնում իմ կյանքը, այլ ես եմ այն տալիս» (Հովհ. Ժ. 18)։ Իր կյանքը տալը պատահականություն չէր, այլ՝ ազատ ընտրություն։

Նա չէր թաքցնում իր քավչարար զոհաբերության էական իմաստը, այլ բացահայտում էր դրա փրկարար ու կենսատու նշանակությունը որպես աշխարհի Փրկիչ, Ում միջոցով պիտի իր լրումին հասներ Զատիկը,

մարդու զատումը մահից՝ դեպի կյանք Աստծով. անմահությունն այլևս դոճերից այն կողմ չէր:

Աստծո Որդին, որ կրել է մարդկային տառապանքներ, մի աստվածային նախօրինակ է բոլոր նրանց համար, որ տառապում են, ի մասնավորի՝ քրիստոնյաների, ովքեր այսօր առավել քան երբեք գիտակցում եւ ընդունում են ինչի իմաստն ու արժեքը:

Ինչպե՞ս արդարացնել մահը... Որքան էլ բացահայտենք, հիմնավորենք, միեւնույնն է, սպանությունն արդարացված չէ: Անգամ սպանողին սպանելով՝ մարդասպան տեսակը չենք վերացնում, այլ նորն ենք ստեղծում՝ նորովի մեկնաբանված սպանություն:

Հիսուսի տառապալից մահվան մեջ ուսանելի է նրա կատարյալ հնազանդությունը Հոր կամքին, հնազանդություն, որ միշտ համարվում է զոհողության ճշմարիտ արտահայտության իսկական հիմքն ու բնութագիրը: Քրիստոս հնազանդվեց մինչեւ մահ (Փիլ. Բ. 8)... Գեթսեմանիում Հիսուսի աղոթքից տեսնում ենք, թե որքան ցավոտ էր այդ հնազանդությունը: Հոր կամքին Որդու հնազանդության պտուղը տառապանքն ու մահն էր, որով փոխակերպում է մեր անհնազանդությունը եւ ցույց տալիս առ մարդկություն ունեցած աստվածային սերը:

Քրիստոսի փրկարար հարություն խորհրդի մասին կարող ենք ասել, որ առանց Նրա անձնագոհ տառապանքի ու մահվան, մարդկանց հանդեպ Տիրոջ սերը արտահայտված չէր լինի իր ողջ խորությունը ու տարողությունը:

Անձնագոհությունը չի բացառում, այլ խրախուսում է մարդու, հավատացյալի մասնակցությունը Քրիստոսի զոհողությանը: Ոչ մի մարդ չէր կարող իրականացնել փրկությունը, սակայն մեզանից յուրաքանչյուրը հրավիրված է գործակից լինելու Քրիստոսին, կոչված է մասնակցելու Նրա իսկ կողմից իր լրումին հասցված փրկագործությանը:

Իր տառապանքի եւ խաչի վրա մահվան գնով Քրիստոսի իրագործած փրկագործությունը մարդկության պատմության մեջ նշանակալից մի իրադարձություն է ոչ միայն նրա համար, որ իր լրումին հասցրեց արդարության ու ողորմածության աստվածային ծրագիրը, այլև մարդու գիտակցության մեջ արթնացրեց տառապանքի մի նոր նշանակություն: Տառապանքի փրկարար ուժը սիրո մեջ է: Տառապանքն արդեն պատիժ չէ, այլ Քրիստոսի փրկագործության միջոցով փոխակերպվում է չարից ազատվելու եւ բարության հաղթանակի ուժի: Տառապանքով մահն արդեն նոր կյանքի, Նոր Ուխտի սկիզբ է: Հիսուսի կողմից խաչի վրա հեղ-

Լուսաւորեա Երուսաղէմ զի հասեալ է լոյս քո.
զարդարեա զամուրս քո. եւ փառք Տեառն
ի վերայ քո ծագեցին (*Շարսկիւնց*)

Օրհնեցէ՛ք, ծառայք Տեառն, զՏէ՛ր, օրհնեցէ՛ք
եւ բարձր արարե՛ք զնա յափտեան (*Դան. Գ. 83*)

Որ Մարմնով և Արեան Քո ցուցեր զթողութիւն մեղաց.
որ միշտ պատարագիս ի մեզ անծախսապէս.
մաքրեա ի մէնջ զմէզ խաւարին խորհրդոյ
և լուսաւորեա զմեզ (*Շարակ'սոց*)

Տառապանքն արդէն պատիժ չէ, այլ Քրիստոսի փրկագործության
միջոցով փոխակերպվում է չարից ազատվելու և բարության հաղթանակի ուժի
(*Տ. Մուշեղ եպս. Բաքայան*)

ված Նոր Ուխտի արյունը Աստծո արդարադատության նժարը դեպի մեղավոր մարդը չի ծանրացնում, այլ ընդհակառակը, ցույց է տալիս, թե որքան է Նրա սերը դեպի մարդը:

Դարերի հոլովույթում փորձել են քրիստոնեությունը վարդապետությունից, հավատից կտրել եւ դարձնել զուտ կենսակերպ, բարոյական ուսմունք: Արդի մեր կյանքում, քրիստոնեության եւ աշխարհի խառնաշփոթի պատճառով, դժվար է համադրել «մշակութային զոհողությունները» աստվածայինին: Սակայն եթե այսօր մեզ պակասում է «զոհողության» փարձառությունը, ապա առատորեն ունենք «զոհաբերվելու» փորձառություն, այսինքն՝ ամբողջական եւ բացարձակ նվիրումի: Ամեն ինչ խարսխվում է սիրո վրա: Քրիստոսի հարությունն ունի երկու կողմ. իր մահվամբ Հիսուս ազատեց մեզ մեղքից, իսկ հարությանբ հնարավորություն տվեց նոր կյանք մտնելու, իր բարեկամները լինելու: Ամեն բան հանգում է պատվիրանապահությանը: Քրիստոս երբեք է պայմաններ չդրեց, այլ հորդորեց. «Դուք իմ քարեկամներն եք, եթե անեք այն, ինչ պատվիրում եմ...»:

Ելնելով Քրիստոսով հաշտությունից, հնարավոր է նաեւ մեկ այլ հաշտություն մարդկանց միջեւ, հաշտություն եւ համերաշխություն սիրո մեջ՝ սեփական կյանքը ուրիշների համար զոհաբերելով: Քրիստոս իր կյանքը տվեց՝ կյանք պարգևեց, ոչ թե խլելու համար: Նա անգամ սաստեց իր առաքյալներին՝ բռնկեց սուսերված ունկը:

Այնուամենայնիվ, միայն Հարությանբ է հայտնի դառնում, թե ով է Գողգոթայի խաչեցյալը՝ Աստծուց «անիծվածը» (Բ. Օր. ԻԱ. 23). Քրիստոս, Ով մեզ ազատում, փրկում է իրապես: Ահա այս իմաստով է, որ պետք է ըմբռնվի Քրիստոսի զոհողությունը: Նա ինչ-որ բան չի առաջարկում, այլ ինքն իրեն ամբողջությամբ նվիրում է մարդկության փրկությանը: Հիսուս տառապեց եւ մահացավ մեզ հետ ու մեզ համար:

Յուրաքանչյուր հավատացյալ, այնուհանդերձ, կոչված է մասնակցելու ոչ միայն մարդու հավիտենական փրկությանը, այլեւ նոր աշխարհի կառուցմանը, մի աշխարհ, ուր թագավորելու են արդարությունն ու խաղաղությունը, արարչության հանդեպ հարգանքը:

Քրիստոսի ողջ կյանքը փրկարար արժեք ունի, քանի որ այն ապրված է որպես Հոր եւ մարդկության հանդեպ սիրո արտահայտություն: Քրիստոսի մահը խաչի վրա փրկագործության եւ քավության կիզակետն է, քանի որ այնտեղ անբաժանելիորեն ներկա են տառապանքն ու սերը: Սիրո արտահայտությունը միայն անձնագոհությունը չէ, միայն կյան-

քը զոհելը չէ: Կան բազմաթիվ արտահայտչաձևեր: Անձնագոհությունը, սակայն, սիրո գերագույն արտահայտությունն է:

Քրիստոսի իրագործած փրկությունը ոչ թե բացառում, այլ ջատագովում է հաշտության գործին մարդկանց մասնակցությունը՝ թե՛ որպես անհատ, թե՛ որպես Եկեղեցի: Եւ միայն երբ այս երկուսը միանում են, կարելի է խոսել աստվածային ողորմությանն ու մարդկային արժանապատվությանը վայել փրկության մասին:

Հարությունը Քրիստոսի համար չեղավ վերադարձ դեպի «երկրային» նախկին կյանքը, ինչպիսին էր հարյուրապետի աղջկա կամ Ղազարոսի դեպքում, ովքեր կրկին պիտի մահանային, այլ այն էականորեն տարբերվում էր:

Քրիստոսի հարությունը փրկագործության պատմության կամ, կարող ենք ասել, մարդկության պատմության ամենամեծ իրադարձությունն է: Միայն Ս. Հարությունը է խաչն արժեւորվում որպես փրկության զենք. ինչն ու Հարությունը կազմում են զատկական միակ խորհուրդը, որի մեջ պատմությունն ունի իր իսկական կենտրոնն ու իրական իմաստը:

Քրիստոսի հարությունը ոչ միայն ամրապնդում է հավատացյալի հույսը, այլեւ վհատության զգացումն է իսպառ վերացնում, քանի որ հարուցյալ Հիսուսին հավատալը ոչ միայն նշանակում է ընդունել անցյալի ինչ-որ իրողություն կամ գալիք իրադարձությունները ապագայում, այլ ընդգրկում է նաեւ ներկան. Հարուցյալը մեզ հետ է, որպեսզի հույսի եւ հավատի բոլոր արգելքներն ու խոչընդոտներն իսպառ վերացնի, քանզի «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց եւ մահուամբ զմահն կոխեաց» (Շարակնոց) այժմ եւ հավեր եւ հավիտյանս. ամեն:

